

СОЯ ЯК ЄВРОІНТЕГРАТОР

Ж

урналістам було представлено загальні роз'яснення щодо політики ЄС у співпраці з соєвиробниками. У фокусі трималося п'ять тем:

- чому соя важлива для Європи та які конкурентні переваги має Україна;
- вплив Зеленого курсу ЄС на сільське господарство України;
- регулювання щодо протидії вирубці лісів (EUDR);
- директиви щодо корпоративної звітності з питань сталості (CSRD та CSDDD);
- як готуватися до цього українським фермерам.

Сої в Україні – 150 років!

Що соя вирощується в Європі вже 150 років – ні для кого не дивина. Однак, виявляється, півтора століття тому вона вже вирощувалася в Україні також! Її асоціація «Дунайська Соя» представила цьому доказ – книга австрійського дослідника, піонера вирощування сої в Європі, професора Фредеріка Габерландта (Friedrich Haberlandt)

У київському офісі асоціації «Дунайська Соя» відбувся прес-сніданок колективу компанії з аграрними виданнями. З презентацією перед журналістами виступив Володимир Пугачов, виконавчий та регіональний директор асоціації у Східній Європі.

«Die Sojabohne» («Соя»), що опублікована 1878 року у Відні, містить дані з дослідних ділянок на українській території! Це була перша у світі книга, повністю присвячена вирощуванню сої. Вона ґрунтується на базі даних спостережень упродовж 1875–1878 років на 128 дослідних ділянках сої в Європі, зокрема три ділянки були закладені у Львівській, Тернопільській та Закарпатській областях (Зубра, Заліщики, Хуст). Експорт – важлива ланка нашої економіки, й популярна на наших полях соя є євроінтеграційною культурою. В ЄС дві проблеми – проблема забезпечення енергоресурсами та проблема забезпечення білком (протеїном). У цих питаннях ЄС суттєво імпортозалежний. Якщо в енергоносіях Україна є транзитним партнером, то по сої ми розглядаємося як надійний постачальник цієї сировини. Розвинений європейський тваринницький сектор потребує якісної кормової бази, де основним інгредієнтом виступає соєвий шрот – легкозасвоюваний інгредієнт із високою кількістю білка. Минувало сезону 27 країн ЄС спромоглися

посіяти сою на рекордній для них площі – 1 млн 140 тис. га. Зібрали близько 3 млн т соєвих бобів – не найвища, звісно, була врожайність. Величина цього збіжжя – це менше, ніж десята частина від їхньої потреби. Відтак, ЄС щороку імпортує 13 млн т соєвих бобів, а також закуповує і соєвий шрот, якщо перерахувати його в еквівалент соєвих бобів, це ще додатково 15 млн т. Загалом додаткова потреба ЄС у соєвих бобах становить близько 33 млн т.

Протеїнова стратегія ЄС – наш шанс

Сою вирощують у багатьох країнах на різних континентах. Її можна імпортувати з Аргентини чи Бразилії. Однак поруч на Європейському континенті розміщується Україна, котра здатна без напруги виростити 6 млн т сої. ЄС дуже активно обговорює свою Протеїнову стратегію, спрямовану на зменшення залежності ЄС від імпорту протеїну. Йдеться про імпорт поза Європейським континентом. Тут два шляхи. Перший

– зменшити споживання тваринницької продукції, перехід на рослинний протеїн – і тоді менше площ треба засівати кормовими культурами, а більше зосереджуватися на вирощуванні багатих протеїном культур (соя, бобові й олійні). Однак водночас є шлях пошуку сировини на Європейському континенті. Й це наш шанс. Останніми роками серед вітчизняних фермерів постійно демонструється тренд на зростання площ під соєю і на збільшення показника її врожайності. Певне «просідання» її площ відбулося лише впродовж 2019–2021 рр., викликане умовами відшкодування ПДВ. До того ж соя – це єдина культура, по якій не було жодних претензій у всіх наших сусідів під час різних торговельних суперечок, що виникали при реалізації пшениці, ріпаку, кукурудзи. На сої не було ні імпортичних, ні експортних обмежень. Це культура, до якої нема питань в Україні. Єдина країна, яка блокує, це Словаччина – з чисто політичних мотивів. Тому соя – це чисто євроінтеграційна культура для України й зі 150-річним досвідом її вирощування. Наші переваги в тому, що ми поруч, і логістика, навіть за умов воєнного часу, працює.

Рапатах документів?

Наступний пункт – так званий Зелений курс. Те, що його обговорення в суспільстві певним чином затихло, ніяк не означає, що він нівелювався. Від загальної індикиції руху в цьому напрямі ЄС розпочав прийняття нормативно-правових актів. Й Україна як кандидат на вступ до ЄС буде враховувати це у своїй політиці. Як відомо, Європа поставила свої цілі до 2030 року:

- до 25% сільськогосподарських земель у ЄС мають бути під органічним землеробством;

Володимир Пугачов

- на 50% має зменшитися пестицидне навантаження та на 20% – використання добрив;
 - на 50% мають зменшитися продовольчі відходи.
- Зрозуміло, що в нас страшенне забруднення територій від військових дій, однак це не означає, що ми не маємо працювати над зменшенням викидів парникових газів та їх акумуляцією в ґрунті, над здоров'ям ґрунтів. Звісно, ми не можемо покращити те, що не вимірюється. Однак насправді існує чимало методик вимірювання цих процесів і їх простежуваності. Наприклад, один із важливих пунктів ЄС у цьому напрямі – регулювання щодо протидії вирубці лісів. Здається, наших аграріїв це мало стосується, на місці вирубаного лісу в Карпатах ми сою не вирощуємо. Проте фермеру варто знати, що він буде змушений при продажі своєї продукції мати відповідну підтверджену довідку. Слід готуватися до цього як мінімум морально. А з часом це торкатиметься й карпатської вирубки. Володимир Пугачов навів цікавий приклад щодо какао-бобів. У регулюванні прописано спеціальний пункт, який стосується будь-якої продукції з цих бобів. Скажімо, виробник солодоців в Україні – фабрика «Рошен», яка для покриття шоколадом цукерок «Монблан»

використовує порошок цих бобів. При експортуванні цих смаколиків у неї вимагатимуть підтвердження, що ці какао-боби не вирощувалися на ділянці після вирубки лісів. Як будуть налагоджуватися ці ланцюги постачання, складно сказати, однак так само це діятиме й щодо сої. Від 30 грудня 2025 року ці регулювання набувають чинності. Тобто, цьогорічний урожай сої вже підпадає під ці вимоги. Відтепер буде неможливо легально ввезти до Євросоюзу жодну тонну сої без виконання умов регуляції:

- геокоординати полів (Article 9 директиви ЄС);
 - підтвердження відсутності вирубки лісів на цих полях (після 2020 року);
 - простежуваність кожної партії товару до поля, де було вирощено;
 - підтвердження законності виробництва (англ. Legality – Article 9).
- Насправді проблем тут немає, хіба що витрата часу на збирання масиву інформації. Хоча, як жартують, у такому разі буде плисти контейнеровоз Panamax сої, а поруч – Panamax із документами на цю сою. Втім, ми живемо у вік ІТ-технологій же. Хто даватиме підтвердження про відсутність вирубки на конкретному полі? ЄС працює за принципом презумпції невинуватості. Тобто може бути будь-який документ, який ви вважаєте достатнім для цього підтвердження. Однак питання в іншому: якщо вас заплідозять в обмані й це колись з'ясується, система штрафів вам швидко відіб'є охоту йти цим шляхом. Штрафи істотні – до 4% від обігу компанії. Хто працює нечесно, все одно колись буде покараний. Загалом у ЄС є карти лісів світу, простежуваність для них – не проблема. Однак документи мають бути. Щоправда, в різних країн ЄС можуть вимоги до імпортера різнитися.

Кого це торкнеться насамперед? Зрозуміло, що переробників і трейдерів. Доведеться змінити бізнес-модель із товарного бізнесу на спеціалізований підхід (фокус на сегрегації). Відтак є певні виклики, адміністративні аспекти, над котрими великі компанії-експортери вже почали працювати. Так само й щодо корпоративної звітності з питань сталості (CSRD), яка стосується не лише сої, а й інших культур – кукурудзи, ріпаку, наприклад. CSRD – це нова база для не фінансової звітності щодо екологічних, соціальних та управлінських аспектів (ESG), спрямована на рух економіки ЄС до кліматичної нейтральності. Підпадають усі великі компанії та компанії, зареєстровані на регульованих ринках (окрім мікропідприємств). Набрала вимога чинності з 2023 року, звітність починається з 2026 року (щодо врожаю 2025 року). І нині, згідно з Розпорядженням Кабміну №1015, CSRD стає частиною законодавства України. Цей процес іде у великих компаніях України. З часом дійде й до фермера.

Синергія «Дунайської Сої» та фермерів

В Асоціації діє програма протейного партнерства. Ця програма дає змогу сільськогосподарським виробникам сертифікувати сою на відповідність критеріям законодавства ЄС. Першими до Асоціації стали телефонувати компанії органічного землеробства. Наприклад, znana компанія «Арніка» повідомила, що відтепер покупець їхньої продукції з Німеччини вимагає додатково сертифікації «Дунайської Сої». Тобто органічна сертифікація не є такою, що підтверджує нові вимоги. В результаті зараз 75 підприємств органічного

Під час прессніданку

землеробства вже сертифіковані «Дунайською Соєю» саме через цю вимогу.

«Асоціація компенсує за свій рахунок витрати на сертифікацію не-ГМ сої, зокрема лабораторні аналізи, – зазначив Володимир Пугачов. – За три роки Програма сертифікувала понад 1,6 млн т не-ГМ сої, що становить 25% усієї не-ГМ сої в Україні. Й оскільки інспектуються безпосередньо господарства, ми з 2023 року з нашими партнерами стали готуватися до впровадження EUDR в Україні – завершили дистанційне зондування, збрали дані щодо геолокації, уточнили їх під час сівби сої, обстежили площі. В жовтні-листопаді 2024 року наші партнери, що вирощують ці 25% не-ГМ сої, отримали документи, котрі підтверджують вимоги EUDR:

- геолокації соєвих полів у ІТ-системі простежуваності «Дунайської Сої» (з можливістю конвертації у форматі GeoJSON);
- дослідження змін у землекористуванні, на основі аналізу супутникових зображень;
- підтвердження критеріїв легальності – через інспекційні чек-листи.

Однак це не все. Ми замовили й порахували викиди парникових газів при вирощуванні сої за методом оцінки життєвого циклу, вийшли на певні значення і вони є в базах даних, так само й при виробництві шроту. Так певні компанії можуть отримати певні преференції».

Водночас Асоціація проаналізувала врожайність сої у малих фермерів й у великих підприємствах (1,9 т/га проти 2,7 т/га в агрокомпаніях) і зробила висновок щодо значення якісного посівного матеріалу як критичного фактора врожайності. І вже два роки тому задіяла свій проєкт підтримки малих фермерів. Асоціація компенсує 15% інвойсу від вартості придбаного оригінального насіння не-ГМ сої під посівну кампанію. А також надає фермеру безоплатно пачки тест-смужок на ГМО та проводить тренінг щодо їх використання.

Хто саме потрапляє в таку програму? Фермерські господарства, загальний земельний банк котрих не перевищує 1000 га, вони не входять до агрохолдингів і кінцевими бенефіціарними власниками є громадяни України. Зрозуміло, що в компанії мають бути документи щодо придбання посівного матеріалу, обрані сорти мають бути внесені до Державного реєстру сортів рослин, придатних для поширення в Україні, і наявний сертифікат, що засвідчує сортові якості насіння. За два роки «Дунайська Соя» так підтримала 50 виробників у 12 регіонах на загальну суму 4,5 млн грн, або €100 тис. Однак найцікавіше те, що в результаті зміни посівного матеріалу компанії одержали врожайність 3,4–3,5 т/га, деякі 4–4,2 т/га, тоді коли середня врожайність в Україні торік становила 2,3 т/га. Ось такий приклад синергії. □

Ігор Самойленко